
EVGENIKA

PRILOGA „ZDRAVNIŠKEGA VESTNIKA“

Priv. doc. dr. BOŽO ŠKERLJ

Finančna in populacijska politika

Človek bi mislil, da med eno in drugo interesno sfero iste države ne more biti nasprotij. Tako bi bilo tudi zdravo. Kajti po sedanjem družabnem in ustavnem redu menda vseh civiliziranih držav je rodbina priznana in zaščitena kot temelj države; tudi pri nas je tako. Rodbina je ona osnovna družabna oblika, na kateri sloni populacijska moč in politika vsake urejene države. Jasno bi torej bilo, da morajo vsi, ki hočejo dobro svoji državi, podpreti pred vsem in zlasti osnovno nositeljico družabnega reda — rodbino. To velja za vse državljane, seveda pa zlasti za one, ki odločajo o usodi svojih sodržavljanov, svoje domovine.

V rodbini raste normalno novi rod in človeška družba je pravilno spoznala svojo bodočnost v čim številnejšem in zdravejšem potomstvu. Tudi države so glede števila že dolgo na tem stališču, glede zdravja nekatere še danes ne. Že davno pred svetovno vojno pa je začelo padati število rojstev v nekaterih državah, najprej v Franciji, toda Nemčija in druge so ji kmalu sledile (tudi že pred vojno!). Sploh se je v zapadnih evropskih državah pojavil prav tako znani kakor zloglasni „sistem dveh otrok“. Kar je bilo še hujše, je dejstvo, da so ta „sistem“ kmalu začeli uporabljati zlasti inteligenčni krogi in kasneje v vsakem stanu socialno boljše stoječi, kar se je v veliki meri krilo z višjimi inteligenčnimi sposobnostmi. Misleči ljudje so pa zlasti po vojni začeli nekaj „štrajk rojstev“, ko so se razmere slabšale, morda pa tudi pod vtisom groznih vojnih žrtev. Čemu otroke, če jih pa prihodna vojna zopet v najlepši mladosti ugonobi? Čemu otroke, če jih ni mogoče preživljati? Če država ne more dati možnosti in jamstva, da se bodo mogli, ko dorastejo in ko bodo izučeni, sami primerno preživljati? — Izpustili smo tu iz vidika one razmeroma redke primere, ko starši, odnosno mati iz zgolj egoističnih vzrokov ne mara imeti otrok, odnosno ima le malo otrok, ki so ji potem bolj v igračo in koketerijo.

V veliki večini primerov gre pri omejitvah porodov za čisto logično sklepanje. Opomini na državljanske dolžnosti staršev ne zaležejo, dokler država ne nudi jamstva, da bo svoje državljane, sedanje in bodoče (ki jih bodi več!) lahko preživljala. Gotovo pa mislečim staršem ne dajejo po-

guma, da bi imeli čim več otrok. Rodbina je in bodi v prvi vrsti celica miru in reda, saj je, ne glede na obliko, najstarejša in pradžna socialna ustanova človeškega rodu, še iz dob pračloveka. Če propada ta celica, se začno rušiti temelji države, organizirane človeške družbe.

V spoznanju važnosti rodbine so nekatere evropske države jele posvečati dobrobitu rodbine posebno pažnjo. Tako je zlasti v Franciji, kjer je ta skrb najstarejša, pa tudi v Mussolinijevi Italiji in Hitlerjevi Nemčiji. V Franciji in Italiji je važno le *število* otrok, v Nemčiji pa na prvem mestu *dedna kakovost*, na drugem število. Toda vse tri države so si edine v tem, da finančno podpirajo številno (v Nemčiji le dedno zdravo) rodbino. V teh državah je populacijska politika v marsikaterem oziru merodajna tudi za finančno politiko. Za primerne podpore materam, za primerno skrb za mnogo otrok morajo vedno biti na razpolago primerni krediti. Razne olajšave, n. pr. na železnicah v Franciji in Italiji, poročna brezobrestna posojila v Nemčiji, davčne olajšave v vseh treh državah, zahtevajo javnega denarja in finančni minister ga mora pripraviti za kritje teh utemeljenih izdatkov. Te države pravilno cenijo vrednost vsakega zdravega potomca. Najpravičnejši sistem z evgeniškega vidika je danes v Nemčiji. Podpirajo se le dedno visokovredne in zdrave rodbine, toda te dobe res vsakovrstno pomoč: davčne olajšave, denarne podpore, brezobrestna posojila, posestveca za obdelavo itd.

Pater H. Muckermann (S. J.) je bil menda prvi, ki je opozoril na pojav t. zv. diferencirane plodnosti raznih stanov in je svoje trditve tudi statistično podprl. Pokazal je, da imajo n. pr. univerzitetni profesorji manj otrok kakor srednješolski, ti manj kakor učitelji; ali bogati in veliki kmetje manj kakor srednji in ti manj kakor bajtarji; ali delovodje manj kakor izučeni delavci, ti manj kakor neizučeni; itd. Skratka, bilo je videti, da igra inteligenčna stopnja — kakor je v določni zvezi z doseženim socialnim položajem — pri številu potomstva važno vlogo. Žal pa v prav slabem smislu. Saj bi od teh, inteligentnejših ljudi želeli več potomstva, gotovo pa več kakor od — manjvrednih in slaboumnih. Znano pa je, da imajo danes v civiliziranih državah samo ti še zadostno število otrok, da se bodo množili. Tudi v Ljubljani je že tako; slaboumni imajo več kakor zadostno število otrok, da bodo pomnožili svoje vrste, toda oni, ki pošiljajo svoje otroke na normalne šole, jih imajo že komaj dovolj, da vzdrže v bodoči generaciji svoje številčno stanje.

Prav na podstavi takšnih spoznatkov naj bi se gojila pravilno usmerjena populacijska politika, ki je ne bi smeli zavreti nobeni drugi interesi, tudi trenutni finančni ne. Z zmanjšanjem kupne moči ljudstva n. pr. se podpre znižanje števila otrok v zdravi rodbini, zato finančno-politični ukrepi, ki zmanjšajo kupno moč, populacijsko-politično učinkujejo neugodno, še celo, če kar odtegnejo eksistenčni minimum za vse člane rodbine. Tako bi n. pr. bilo, če bi v Nemčiji ali Franciji zopet ukinili podpore in posojila, ki so — vsaj v Nemčiji — imeli tako blagodejen upliv, da se je začelo večati število porok in porodov, odkar so jih (pod Hitlerjevo vlado) vpeljali. Saj bi

mnogi zdravi starši radi imeli več potomstva, toda če vidijo, da n. pr. prehodna finančna stiska sili k znižanju prejemkov ali sploh k odpovedi podpore, se bodo odrekli potomstvu, najprej temu, če še gre! Tako uče skušnje. Dalekovidni starši namreč premišljajo tudi že o bodočnosti svojega naraščaja. Če pa vidijo, da ta bodočnost radi slabega gospodarskega in finančnega položaja ne kaže izboljšanja razmer, če vidijo, da ni več zadosti skrbi za rodbino, prepuščajo pač skrb za številčno moč države onim manjvrednim, ki ne mislijo na bodočnost in dobrobit svojih lastnih potomcev. Posledice takšne finančne politike, ki ne podpira populacijskih ciljev in interesov, so kajpak za družbo in državo lahko katastrofalne, kajti potomcev iz dedno zdravih in visokovrednih strašev bo vedno manj. Kdo bo potem opravljal gospodarstvo, kdo vodil državo, kdo učil, kdo opravljal razne službe, ki zahtevajo višjo izobrazbo?

Tako prihajamo do sklepa, da mora finančna uprava vsake urejene države imeli pred očmi tudi to, *kdo bo v bodoče opravljal narodno imovino*. Misliiti mora tudi na daljšo bodočnost, ne le na prehodne sedanje težkoče. Za ta del so za zgled lahko Francija, Italija in posebno Nemčija. Toda niti tam še ni vse tako, kakor bi vstrezalo razumni populacijski politiki, kar spoznamo iz čestih kritik v strokovnem tisku in na kongresih.

Naša država je po vojni pokazala že mnogo smisla za rodbino; v tem je deloma sledila drugim državam, deloma je ravnala po lastni iniciativi. Sem spada trikrat na leto polovična vožnja po državnih železnicah za vsakega člana družine državnega uradnika, sem spadajo rodbinske doklade, ki jih pred vojno na teritoriju naše kraljevine niso poznali, sem spada tudi oprostitev davka, ako je v rodbini 9 živih otrok. Dasi vse to ni bilo mnogo, je bila vendar tendenca dobra in taka, da je ljudstvo in tudi državni uradnik mogel spoznati, da je državi res do dobrobita družine.

Nova uredba o dokladah državnih in samoupravnih uslužbencev je položaj znatno poslabšala. Še bolj kakor neposredna denarna stiska, utegne postati *psihološki* učinek te uredbe nevšečen s stališča populacijske politike države. Priznati je treba, da predvideva tudi nova uredba razliko med rodbinami z malo otroki in rodbinami z nad tremi otroki. Toda ta razlika je praktično premajhna in neučinkovita, da bi odtehtala bojazen pred otrokom, ki se utegne širiti po sedaj že drugem znižanju rodbinskih doklad. Zato bi naj tudi naša država z nezlomljivo voljo hodila naprej po poti, ki jo je tako nadebudno začela po svetovni vojni v pravilnem spoznavanju vrednosti rodbine za družbo in državo.

Zusammenfassung:

Priv. Doc. Dr. Božo Škerlj: Finanz- und Bevölkerungspolitik. Zwischen der Finanz- und Bevölkerungspolitik eines Staates dürften keine Interessenverschiedenheiten herrschen. Nach dem Weltkriege sehen wir in vielen Staaten Ansätze zu einer Bevölkerungspolitik, der auch die nötigen finanziellen Mittel zur Verfügung stehen müssen. Führend sind in dieser Beziehung Frankreich, Italien und Deutschland. Die eugenisch richtigste Form der Familienfürsorge finden wir wohl in Deutschland. Besondere Fa-

milienunterstützungen in Form von Zulagen und verschiedenen Erleichterungen muss der Staat für die sogenannte Intelligenzschichte bereithaben, da diese Kreise vom Geburtenrückgang am stärksten betroffen sind, obwohl das bevölkerungspolitisch vielleicht am unerwünschtesten ist. Jede Zulagenkürzung oder gar Streichung wird in diesen überlegenden Schichten eine Geburtenverminderung zur Folge haben, die bevölkerungs- u. staatspolitisch sehr unangenehm, wenn nicht gefährlich werden kann. Hierbei ist nicht nur an die direkte Verminderung der Kaufkraft zu denken, sondern an die psychologischen Folgen, die eine positive Einstellung zum Kinde verdrängen. Die Finanzverwaltung eines jeden Staates hat daher die Pflicht auch an die *Menschen* zu denken, die in Zukunft das Staatsvermögen verwalten werden, nicht aber nur an dieses selbst und an vorübergehende finanzielle Schwierigkeiten.

Dr. SVET. STEFANOVIĆ (Beograd)

Rasna higijena, abortus i zaštita matere

Problem abortusa jeste jedan od onih, koji se tiču pojava ljudske zajednice, koje po svojoj spoljašnoj sadržini i formi imaju nesumnjivo socijalan karakter, no u svom najdubljem izvoru i značenju imaju još daleko pretežniji biološki i rasni značaj. On prestavlja jedno od onih pitanja, gde se socijalni i biološki elementi uzajamno vrlo prisno mešaju, te se ne mogu pravilno ni proučavati niti za kakvu akciju preduzimati ni sa isključivo socijalnog ni sa isključivo rasno-biološkog i rasno-higijenskog gledišta, mada, po mom shvatanju, kao u ostalom i u tolikim drugim oblastima tzv. socijalnog, probitniji i pretežniji značaj pripada rasnim i biološkim faktorima.

Kao socijalni faktor abortus se javlja kao pojava, koja karakteriše više društvene redove, odakle slazi i u niže ili bolje reći šire slojeve mase narodne, i u vezi je sa težnjom ka sterilizaciji i smanjenju broja radjanja. On je najpre i pretežno karakterističan za bogate i bogatije klase, no postepeno prelazi i na siromašne i najsiriromašnije.

U rasno-higijenskom i rasno-biološkom pogledu abortus narušava zdravlje matere, ugrožava život njen a uništava život potomstva, te u svom najekstremnijem obliku vodi degeneraciji rase i prati ili predvodi sve ostale simptome opadanja i propadanja jedne nacije ili čitave rase.

Dok je rasa odnosno narod jedan još u svom stvaralačkom elanu, problem aborta ili se ne pojavljuje ili gde i kad se pojavljuje on se najtežim drakonskim merama suzbija i sprečava: u srednjem veku u kodeksu Karla V., rimskog imperatora i španskog kralja, kazna za pobačaj je smrtna. Vremenom se ona ublažava. No još za vreme francuske revolucije stoji u zakonu odredba, kojom se žena oslobadja kazne, ali onaj, koji je izvršio pobačaj, kazni se zatvorom od 4—5 godina. U Nemačkoj bio je čuveni paragraf 218, koji kažnjava izvršioca pobačaja. U predratnoj Rusiji kažnjavana je i žena i vrač, koji je vršio pobačaj, robijom odn. zatvorom od 4—5, docnije smanjeno na 3 godine.

Kada u procesu jače ili slabije rasne degeneracije ekonomski faktori preuzmu prevlast, onda se javljaju i naučne i filozofske teorije, koje opravdavaju abortus i donose se ili traže se zakonski propisi, koji ga šlite. Tako se objašnava s jedne strane pojava Malthusove teorije, postale u doba pobede kapitalizma, kada su pobedom mašine mase radnog naroda bačene na ulicu, postale izlišne, čak neugodne, jer su ostale bez posla a morale su živeti, te su dale osnova učenju o suvišnosti naselja, naročito, naravno, o suvišnosti siromašnog radnog naroda, o disharmoniji izmedju sredstava za život i porasta naseljenosti. To se učenje održava i dalje i u obliku neomaltuzianstva kroz razne lige za kontrolu radjanja itd. traži svoje opravdanje.

Kao paradoks u stvari veoma razumljiv i objašnjiv javlja se i poznata propaganda socijalističkih naučnika i vođja, koja je širila medju radnim klasama teorije o kontroli radjanja, o sprečavanju bremenosti u ime pasivnog otpora protiv kapitalističnog sistema — ne dati radnih ruku kapitalističkim eksploatatorima, ne dati vojnika imperialističkom kapitalu itd.

Tako je ta teorija dobila izgled progresivnog naprednog učenja i primljena od onih koji iz mode, iz snobizma ili iz nekog verovanja misle, da su progresivni i da treba i u ovom pitanju da budu progresivni i napredni.

Po toj Malthusovoj teoriji i raznim njenim adaptacijama trebali i imali bi prava i razloga da se razmnožavaju samo oni, koji imaju dovoljno sredstava za život za sebe i svoje potomke. Oni, koji toga nemaju — radnici i sirotinja — ne bi imali prava ni opravdanja za razmnožavanje.

Na žalost teorije, životna stvarnost pokazuje sasvim obrnuto: razmnožavaju se, bilo kontrolom radjanja, bilo što neće da smanje bogastvo i životna uživanja, bilo što već sasvim degenerisani ne mogu, baš bogatiji i bogati slojevi društva. Sam taj fakat dokazuje, da ima izvesnih bioloških elementa u problemu radjanja i pobačaja, koji su jači od socijalnih i ekonomskih teorija, koje bi tobož naučno odredjivale sve odnose u društvenom životu, pa i odnos radjanja i pobačaja.

Tako je zapaženo, da je baš varoško stanovništvo ono, koje se najmanje plodi i najbrže degeneriše, sterilizuje i izumire; u velikim gradovima već u trećoj ili četvrtoj generaciji. Kod toga treba primetiti, da opadanje broja radjanja u velikim gradovima ne treba pripisati samo degenerativnim faktorima, nego i propagandi kontrole radjanja, širenju prakse i opravdanja pobačaja u teoriji i praksi. Abortus u glavnom prati smanjenje radjanja — ne uzimamo u obzir pojedinačne izuzetne slučajeve i primere — i jedan je od prvih i najglavnijih, ako ne najglavniji faktor u smanjenju nataliteta. I to on nije samo pasivni pratilac tog smanjenja, nego jedan od aktivnih faktora u njemu. Zato on stoji u izvesnoj zavisnosti ili odnosu prema procentu radjanja, što ću ilustrovati sa dva tri karakteristična primera:

U Nemačkoj broj pobačaja kretao se ovako:

1916	bilo je	240.000	ili na	1000 stanovnika	3,6
1923	" "	500.000	" "	" "	8,0
1924	" "	875.000	" "	" "	13,9
1930	" "	1.000.000	" "	" "	15,9

Na ovih 1 milijon pobačaja bilo je oko 10.000 smrtnih za mater. Za to vreme spao je u Nemačkoj promile rođenih 27 na 17.

U Rusiji po podacima sovjetskog propagandističkog pisca Lebedeve, čija je knjiga o Zaštiti materinstva i dece u Sovjetskoj Rusiji puna dragocenih podataka i vrlo poučnog materijala, kretanje pobačaja išlo je na sledeći način: izračunano opet na 1000 stanovnika:

	grad	selo
1911	2,4	1,6
1925	5,2	2,5
1926	8,4	4,4
1927	14,2	6,9
1928	17,6	8,7
1929	20,8	10,0

Nije potreban naročit komentar ovakom naglom porastu pobačaja. Napominjem samo, da se i broj opšte bremenosti za to vreme uvećao, i to u gradu od 37,1 na 45,2‰, na selu od 46,0 na 48,0‰, i da je opšti procenat pobačaja ipak manji u Rusiji nego u ranijoj pre-Hitlerovoj Nemačkoj: 12‰ u Rusiji prema 15,9‰ u Nemačkoj, kao i to, da je opšti priraštaj stanovništva u Rusiji ipak veći nego u ma kojoj drugoj državi. Ali ipak taj priraštaj odnosno broj rođenih u Rusiji, koji je prema statistici Gottsteinove Socijalne medicine iznosio na 1000 stanovnika od 1891—1900 prosečno 48,7, iznosi sada prema statistici Lebedeve od 1913 do 1930 svega 39,2, što je prema Francuskoj sa 18,8—18,1 mnogo, ali u srazmeri sa ranijih 48,7 u приметnom opadanju.

U statistici Lebedeve interesantno je i to, da i ako se broj pobačaja na selu jako povećao i broj trudnoća jedva malo, ipak kod velike plodnosti u radjanju ruskog sela broj novorođene dece je velik i iznosi 38 na 1000 stanovnika. U varošima se takodje broj trudnoća nešto uvećao ali broj pobačaja još mnogo više, tako da je broj novorođene dece spao od 34,7 na 25,1‰. U samoj Moskvi statistika Lebedeve daje još interesantnije ilustracije: na 1000 stanovnika bilo je:

	rođenih	pobačaja	na svega bremenih
1909	35,4	1,3	36,7
1921	30,0	5,7	36,3
1925	31,6	9,7	41,3
1926	29,7	16,3	44,0
1927	25,6	19,2	44,8
1928	22,7	27,9	50,6
1929	21,7	35,2	56,9

I ako se broj bremenih uvećao sa 36,7‰ na 56,9‰ ipak se broj rođenih jako smanjio od 35,4‰ na 21,7‰, blagodareći tome što se broj pobačaja ogromno uvećao: od 1,3‰ na 35,2‰.

Da se ovi odnosi ne mogu objasniti nikakvim stalnim faktorima bilo socijalnim bilo rasnim, da su po sredi i uticaji propagande, državne politike i režima, više je no jasno. Jer nikakvi stalni uzroci ne bi mogli objasniti skok pobačaja u Moskvi od $1,3\%$ na $35,2\%$ za dvadeset godina, jedna pojava, koje inače nigde u svetu nema. Ali je nesumnjivo, da ovi odnosi ukazuju na jednu prisnu vezu između problema pobačaja i problema populacije.

Zadržaću se samo sa još nekoliko reči na primeru Francuske, koji je dovoljno poznat i već postao klasičan u ovakim razlaganjima, ali se uvek može sa novih gledišta posmatrati. Poznato je, da je Francuska od polovine prošlog veka najpre u jednom relativnom nazatku i zastoju, zatim u stagnaciji i manjku u broju radjanja i priraštaja stanovništva prema drugim evropskim narodima. Slika, koju donosi Gottstein u svojoj Soc. medicini (knj. 4 str. 29) vrlo je ilustrativna: Dok se u drugim državama priraštaj kreće od 1841—1895 od 9,6 do 13,0 (Nemačka), 10,2 preko 14,0 na 10,9 (Engleska), 12,0 na 13,7 (evropska Rusija), od 6,6 na 10,6 (Italija), 7,8 preko 11,6 na 9,8 (Ugarska), Francuska je tu u poraznoj slici priraštaja, koji je za to vreme spao od 4,0 na 0,1. Još 1870 Francuska je imala oko 1 milion novorodjene dece, 1900 g. imala je oko 900.000, pred rat 800.000, 1933 svega 682.000 ili za 40.000 manje nego 1932. Medjutim sistem dva deteta, koji je postao opšti u Francuskoj i koji je jedan od uzroka ove pojave, u isto vreme pokazuje i ogroman porast pobačaja. Po jednoj statistici, koju nisam bio u mogućnosti da proverim, u jednoj od poslednjih godina bilo je je u Francuskoj oko 700.000 pobačaja bračne dece i najmanje toliki isti broj vanbračne. Pa da se bar jedna polovina od tih bračnih trudnoća spasla i jedan minimalan deo vanbračnih, to bi Francuska vrlo lako premašila svoj raniji broj od 1 milion novorodjene, i ne bi bila u stalnom opadanju, koji je postao opasnost za celu tu plemenitu naciju. U pravu su zato političari kao Mussolini i Hitler, koji problemu populacije i svim ostalim, što je s tim u vezi, poklanjaju najozbiljniju pažnju. Praveći od nevolje vrлина Francuska je postala prvi originator i organizator sistema dečje zaštite, organizujući kroz dečje dispanzere i savetovališta borbu protiv smrtnosti novorodjene i male dece, koji prestavlja osnovni problem dečje zaštite. I ako je tom borbom i tim sistemom, koji je postao jedno novo saznanje i jedna tekovina kulturnog čovečanstva, znatno umanjen procenat smrtnosti odojčadi i male dece, ipak se baš na primeru Francuske pokazuje, da to nije dovoljno ni za održanje, niti još manje, za napredak jedne nacije, koji se mogu podići samo uvećanim brojem radjanja, spasavanjem što većeg broja začetakata te zaštitom trudne žene i matere.

Na taj način se i problem pobačaja postavlja kao problem borbe protiv pobačaja, naročito i u prvom redu protiv njegove tajnosti, kao što sasvim pravilno kaže i sam sovjetski pisac Lebedeva, jer to je onaj put, koji vodi neposredno nadri-lekarstvu, kriminalnom radu babica i lekara, i što je najteže od svega, degeneraciji matere i materinstva. Ne smemo se

pri tom zanositi pogresnim shvatanjima, koja na žalost nalaze pristalica i u lekarskim krugovima, kao da je pobačaj bezopasna i neškodljiva operacija. Pozvaću se baš na samog sovjetskog pisca i propagatora Lebedeva, koja izrično kaže, da smo „dužni priznati, da je pobačaj izvršen čak i pod optimalnim bolniškim uslovima daleko ne ravnodušan po zdravlje žene“. I ako pitanje nije naučno još dovoljno proučeno ipak i ovo što znamo, misli Lebedeva, dovoljno opravičuje to shvatanje: nepravilnosti u menstrualnoj funkciji, češći slučajevi van-materične trudnoće, teži i prolongirani sledeći porodjaji, zadržavanje posteljice, navodi autor po onima, koji su to pitanje proučavali, kao posledice višekratnog veštačkog pobačaja.

Nadalj. sledi.

Genetični seminar

Pripomba: Za vodstvo te rubrike smo pridobili g. asistenta botaničnega instituta na univerzi v Ljubljani, g. Tomažiča, ki bo čitatelje „Evgenike“ odslej sistematsko vpeljeval v probleme genetike, začevši od stanice.

Urednik.

GABRIJEL TOMAŽIČ:

Stanica, delitev stanice, hromosomi

Sličnost poedincev v istem rodu in prenašanje lastnosti od staršev ter dedov na rodove potomstva je prirodni pojav, ki mu pravimo dedovanje ali podedovanje.

Lastnosti staršev se pojavijo pri otrocih; često se pa pokažejo pri njih lastnosti dedov in babic, katerih ni bilo opaziti niti pri očetu niti pri materi.

Kakšni vzroki so podlaga pojavu dedovanja? Kje naj jih iščemo?

Lastnosti se prenašajo od prednikov na potomce le tedaj, ko nastaja novi rod. Samo ob času spočetja, to je združitve očetovega semena z jajčkom matere, oddajo lahko starši otroku, kateri se je ravno spočel, nekaj s seboj, kar bo služilo kot zasnova za poedine lastnosti, ki jih bo tekom razvoja in dorastel kazal in imel. Če hočemo torej priti na sled vzrokom in pripravam, ki omogočajo prenašanje lastnosti na potomstvo, moramo najprej spoznati: **Kaj je seme in jajček?** Kako sta zgrajena in kako nastaneta, da se z njihovo pomočjo lahko prenašajo lastnosti?

Seme in jajček sta **stanici** ali celici. Slični sta stanicam, ki grade telo človeka, živali in rastlin. Podobni sta onim neštetim mikroskopsko malim delcem, ki grade telesa vseh živih bitij. Ti delci pa niso morda gradniki živih teles le na ta način, kakor je n. pr. opeka, iz katere je sestavljena hiša. Vsaka celica deluje na poseben način, ki je večini še

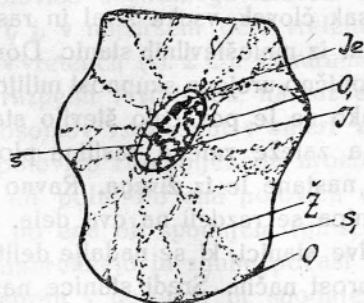
prav malo poznan. Če hočemo označiti delovanje celice v celoti, pravimo: *Stanica živi*. Delovanje stanice kaže več vrst opravkov. Stanica se *hrani*. Ona je sposobna, da sprejme vase prikladne snovi in spremeni le-te v snovi, ki so ravno take, kakršne so sestavine njenega telesa. Pri tem postane zajetnejša, ona *raste*. Stanica opravlja še druga dela. Kadar je treba, razdira snovi, iz katerih je sestavljena ali pa one, katere je zgradila, da dobi sile za opravljanje svojih poslov, ona *dih*a. Stanica občuti tudi spremembe, ki se gode v njej sami in njeni okolici. Ona skuša preprečiti, da ji spremembe ne bi škodovala; izboljšanje notranjih, odnosno okolišnih razmer pa poživi njeno delatnost. Stanica je *občutljiva* in *vzdražljiva*.

Celica vrši dalje še eno opravilo, ki nas zlasti pri naših razmotirvanjih o pojavu dedovanja še posebej zanima. Ona ima sposobnost, da se more *množiti*. Kako vrši ta važen posel, bomo videli prav kmalu.

Stanica se hrani, diha, raste, se množi, se giblje in je dražljiva. Ona ima vse one sposobnosti in vrši tudi vse take posle, kakršne pripisujemo le živim stvarim kot posebno odliko življenja. O človeku pravimo, da živi, t. j. se hrani, diha, se giblje, raste in se množi. V mislih bi morali postaviti vedno, da vrše vse to milijoni stanic, iz katerih je sestavljeno človeško telo.

Razne stanice vrše razne posle in imajo v to svrhu primerno obliko. Pri vprašanjih iz *genetike*, t. j. nauka o dedovanju, nas ne zanimajo različni posli in razne oblike stanic. Ogledati si hočemo zato le: Kako je zgrajena vobče stanica? Kako se množi? Ali najdemo v zgradbi stanice posebne priprave, ki služijo prenašanju lastnosti stanice-matice na potomke? Ko bo pojasnjeno prenašanje lastnosti v mejah poedinca, bomo skušali ugotoviti: Kako se prenašajo lastnosti stanic v materi in očetu na otroke? Kako nastanejo iz stanic, ki vršijo lahko vsakovrstne posle, celice, ki imajo samo ta opravilo, da služijo stvarjanju novih bitij in prenašanju lastnosti iz roda v rod? Kako so zgrajene poslednje vrste celic. Ali najdemo v njih v to svrhu posebne priprave?

Stanica je kupček na zamotan način zložene snovi, ki je sestavljena predvsem iz *beljakovine*. Ta snov je sposobna opravljati vse malo prej

Slika 1. STANICA ALI CELICA

- J Jedro z mrežo linina, ob tej zrnca hromatina (Jedrova živ)
- Je Jedrce ali nucleolus
- O, Jedrova opna (membrana)
- Ž Živ okoli jedra ali protoplazma v ožj. smislu
- O Stanična opna (membrana)
- S Jedrov sok med jedrovo živjo
- S, Stanični sok

opisane posle. V njej se odigrava življenje. Snov samo imenujemo zato *živ(i)* ali s tujim imenom *protoplasma*. Pod mikroskopom opazimo, da je

razdeljena živ v dva dela. Bolj proti sredini celice je poseben oddelek protoplazme, imenujemo ga stanično *jedro* ali *nukleus* (sl. 1. I.) Jedrovo živ obdaja preostala protoplazma ali živ v ožjem smislu (sl. 1. Ž.). Kupček živi — celica — ima lahko najrazličnejše oblike, n. pr. obliko mehurčka, nitke, kroglice, običajno pa je podoben mali škatljici. Živ sama je nekako takšna kakor beljak v jajcu. V njej opazimo drobna zrnca, fine tenke nitke in tenke štrene, sestavljene iz nitk in zrn. Vse to tvori neke vrste mrežo, podobno satovju. Navzven obdaja vso živ tenka, vendar odporna kožica, pravimo ji *stanična opna* ali *kožica*, po tuje *membrana* (sl. 1. O.) Ves prostor med stanično opno in mrežo živnatih štren izpolnjuje *stanični sok*. Živ staničnega jedra je ločena od ostale protoplazme po posebni kožici, nazivamo jo *jedrovo kožico* ali *opno* (sl. 1. O₁). Notranjost jedra je prepletena mreža finih nitk. Te so iz živi in se ne barvajo. Zato imenujemo snov, iz katere so, *ahromatin* ali *linin*. Na mrežici iz linina ali ahromatina opazimo zrnca posebne vrste jedrove živi. Zrnca se rada obarvajo s pomočjo posebnih barvil. Snov, ki jo lahko barvamo, imenujemo *hromatin*. Hromatin in zrnca iz hromatina so oni sestavni deli jedra, ki so pri proučevanju dedovanja najbolj važni. Jedrova živ, ki se rada barva, igra namreč po mnenju skoro vseh tozadevnih strokovnjakov poglavitno vlogo pri prenašanju lastnosti od stanice do stanice in tudi iz rodu v rod. Zapomniti si jo moramo prav posebno. Poleg mrežice iz linina in zrn iz hromatina vidimo v staničnem jedru še po eno ali več kroglic. Imenujemo jih *jedra* ali *nukleole*. Zgrajeni so iz snovi, ki se tudi barva, vendar ni identična s hromatinom. Pri prenašanju lastnosti in dedovanju je brez pomena. Vse prazne prostore med jedrovo opno in zapleteno mrežico iz linina in hromatinskih zrn izpolnjuje tekočina, ki ji pravimo *jedrov sok* (sl. 1. S.)

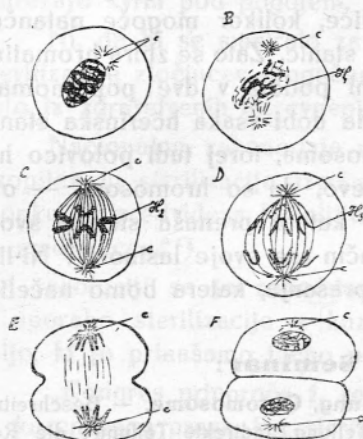
Vsi ravnokar naštetih sestavni deli stanice so živi in na zamotan način zgrajeni. Vsi dosedanja poizkusi, da bi natančno spoznali njih sestavo in jih zgradili umetno kemičnim potom, niso uspeli. Le stanični in jedrov sok moremo prištevati raztopinam, kakršne lahko sami napravimo. Ločiti jih moramo zato kot nežive sestavne dele stanice od ostalih, ki so le različne oblike živi ali protoplazme.

Ogledali smo si zgradbo stanice. Iz takih stanic je zgrajeno telo človeka, živali in rastlin. Kakor vemo, je vsak človek, vsaka žival in rastlina, najprej zelo mal zametek. Ta je sestavljen iz maloštevilnih stanic. Dorastel človek, dorastla žival in rastlina je pa harmonično urejena skupnost milijonov, in milijonov celic. Nastane vprašanje: Kako se je povečalo število stanic?

Človek se rodi le iz matere, muha zaleže zalego, rastlina plodi in skrbi za podmladek. Vse, kar je živega, nastane le iz živega. Ravno tako nastane stanica le iz stanice. Kako? Stanica se razdeli na dva dela. Vsak del raste in se razvija dalje. Nastaneta dve stanici, ki se nadalje delita itd. Ta delitev se lahko izvrši na prav preprost način. Sredi stanice nastane krog in krog brazda, ki postaja vedno globlja, končno preščene stanico in jedro v dva dela. Ta preprosti način delitve stanic imenujemo *direktno*

delitev. Stanice se le redko delijo direktnim potom. Navadno je potek stanične delitve zamotan in zahteva številnih priprav. Oglejmo si, kako se to vrši!

Najprej opazimo spremembe v staničnem jedru. Hromatinova zrnca, ki so bila v stanici raztresena po omrežju linina (glej sl. 1.), se pričnejo zblíževati in se strnejo končno v zavrt hromatinov trak (gl. sl. 2. A). Če so v stanici jedrca, zginejo. Omrežje linina postaja stopnjema manj vidno.

Slika 2.

2. A: V jedru se združijo hromatinova zrna v hromatinov trak
2. B: Hromatinov trak razpade v določeno število hromosomov. Jedrova opna se topi. Pojavi se vreteno iz nitk
2. C: Hromosomi so se razcepili vzdolž in se postavili v območje vretena iz nitk.
2. D: Polovice hromosomov se ločijo
2. E: Polovice hromosomov se pomikajo proti obema vrhoma vretena. Na stanici se pokaže krožna brazda
2. F: Polovice hromosomov, ki so se približale gornjemu vrhu vretena, se medseboj prepletejo. Nastane nova jedrova opna in omrežje linina.
Isto ob spodnjem vrhu vretena. Stanica se razdeli na dve stanici, vsaka ima polno jedro in polovico hromalina
C Centralno zrnce ali telesce (centrosoma centriol)
H. Hromosom
H₂ Podolžno razcepljen hromosom
H₃ Polovica hromosoma

Jedrova opna se raztopi. Jedrova živ se dotika neposredno protoplazme, ki je bila prej okrog jedra. V stanici se pojavi majhno zrnce, katerega v stanici, ko se ta ne deli, ne opazamo. Imenujemo ga *centralno zrnce* ali *telesce*, tudi *centrosom*. Razdeli se v dve zrnca. Centralni telesci se pričneta razmikati, med obema se razpno tenke nitke. (Gl. sl. 2 A in B). Podobne nitke potekajo od njih v obliki žarkov na vse strani.

Istočasno razpade hromatinov trak v določeno število delov, imenujemo jih *hromosome* (sl. 2 B). Ti imajo obliko paličic, pentelj, kaveljčkov ali pa kroglic. Hromosomi se pričnejo vzdolž cepiti v dve polovici. Tenke nitke, ki so razpete med obema polovicama centrosoma, zavzemajo počasi skoro ves stanični prostor in tvorijo malo *vreteno*, ki ima na obeh vrhah po polovico centralnega telesca. Razcepljeni hromosomi se razvrste v sredini, t. j. v najširšem delu vretenca, kjer dobe zvezo z nitkami, ki so razpete v vretencu (sl. 2 C). Centralna telesca so centri sil, ki delujejo v smeri nitk, razpetih v vretencu, na razcepljene hromosome. Sile vlečejo polovice hromosomov vsak sebi v smeri zrnca ob vrhu vretenca, in sicer točno po eno polovico razcepljenega hromosoma proti enemu, drugo proti drugemu vrhu ali polu. Po ena polovica vseh hromosomov se nabira ob zgornjem vrhu, po ena ob spodnjem (gl. sl. 2 D in E). Hromosomi vpijajo nato jedrov sok, nabreknejo in zgube počasi svojo značilno obliko. Hromosome, ki so se nabrali v gornjem in spodnjem vrhu delitvenega vretenca, obda nova jedrova opna. Polagoma zginevajo centralna zrnca, nitke vretenc in žarki okrog centrosomov. Krožna brazda, ki se je pojavila že prej na obrobju

v sredini stanic, postaja vedno globlja. Končno razdeli stanico-matico na dve stanici-hčerki; vsaka dobi po eno izmed novo nastalih jeder (sl. 2 F). Zamotani indirektni način delitve je s tem končan. V jedrih obeh stanic-hčerk se razkropi hromatinova snov po omrežju linina, ki postane zopet vidno. Mladi stanici dorasteta in sta prav taki, kakršna je bila stanica-matica (gl. sl. 1.).

Namen zamotanega in indirektnega načina delitve je gotovo ta, da se hromatin, ki je bil v jedru stanice-matice, kolikor mogoče natančno razpolovi in porazdeli na jedra hčerinskih stanic. Zato se zbira hromatin v hromosomih, zato se razcepijo hromosomi podolž v dve popolnoma enaki polovici, delitveno vretence pa skrbi, da dobi vsaka hčerinska stanica natančno po eno polovico vsakega hromosoma, torej tudi polovico hromatinove snovi. Že to vzbuja v nas domnevo, da so hromosomi — odnosno hromatin — ona priprava, s pomočjo katere prenaša stanica svoje lastnosti na potomke. Ali prenaša na ta način vse svoje lastnosti? Ni-li morda tudi ostala živ soudeležena? To so vprašanja, katera bomo načeli morda pozneje.

Genetischer Seminar:

G. Tomažič: Die Zelle, die Zellteilung, Chromosome. — Beschreibung der Zelle, aller ihrer Lebensfunktionen; direkte Teilung, indirekte Teilung; die Rolle der Chromosome.

Rubrika „Zakonodaja“ je morala to pot izostati iz tehničnih razlogov.

Drobne vesti

11. Meddržavni kongres za kazensko pravo in izvrševanje kazni se je vršil v Berlinu v dneh 18. do 24. VIII. t. l. Na njem je bilo obravnavano tudi vprašanje sterilizacije in kastracije. O tem je v našem dnevnem časopisju obširneje poročal „Slovenec“ z dne 3. IX. t. l. (št. 201), ki je prinesel tudi sprejeto resolucijo prof. Navillea (Ženeva) in odklonjeno prof. Dolenca (Ljubljana). Ker sta obe resoluciji važni, da spoznamo načelni stališči, za kateri je šlo na kongresu, ju tudi tu objavimo. Sklep 3. sekcije kongresa, ki je bil sprejet tudi na skupnem zborovanju, se glasi:

„Ugodne preventivno-terapeutske posledice skopitve (kastacije) pri spolnih motnjah v primerih nagnjenosti k zločinstvenosti, naj dajo državam pobudo, da svojo zakonodajo primerno spremene ali izpopolnijo, da se izvršitev operacije po predlogu ali s pristankom prizadete osebe zagotovi, da se prizadeta oseba oprosti zrodnega (entartet) spolnega nagona, ki opravičuje bojazen pred spolnimi zločini.

Isto velja za sterilizacijo iz zdravstvenih ali evgeniških razlogov, čim prizadeta oseba dá pristanek.

Prisilna skopitev se more vzporediti drugim očuvalnim odredbam, ki so po obstoječih zakonih predpisane.

Prisilna sterilizacija iz evgeniških razlogov je priporočljiv preventivni ukrep, ker bi znižal število manjvrednih, iz katerih se v veliki meri rekrutirajo zločinci.

Očuvalne odredbe sterilizacije iz zdravstvenih ali evgeniških razlogov in skopitve nevarnih ali povratnih protinravstvenih zločincev ustrezajo svrhi pod pogojem, da so po resnih garancijah opravičene.

Ni, da bi se smatralo za opravičeno, da bi se uporabljala glede sterilizacije zločincev drugačna načela kakor za osebe, ki se sterilizirajo iz zdravstvenih ali evgeniških razlogov.

Nacionalne zakonodaje morajo vsekakor jamčiti, da se prisilna skopitev in sterilizacija izvršuje skrajno previdno in po rednem postopku, ki predvideva temeljito preiskavo primera po kolegiju juristov in medicincev.¹⁾

Tej resoluciji se je zoperstavil g. prof. Dolenc, ki je načelno odklanjal uporabo sterilizacije v kazenskem pravu in predlagal naslednjo resolucijo, ki jo prinašamo točno po „Slovcu“.

„Kongres priporoča 1. rešitev vprašanja sterilizacije naj se izloči iz kazenskega prava, ker sterilizacijske operacije niso sposobne, da bi štele med očuvalne odredbe v smislu kazenskega prava; 2. tiste države, v katerih prostovoljno pripuščanje sterilizacije prizadetih oseb ne stoji v nasprotju z ljudskim čutenjem (Volksempfinden), naj v tem oziru izdajo posebne zakone, ti pa naj na eni strani nudijo vse kavele zoper zlorabe, na drugi strani pa jasno izključujejo možnost kaznovanja sterilizacijske operacije, izvršene v smislu zakona; 3. prisilna sterilizacija naj se odkloni, ker ne ustreza človeškemu dostojanstvu.“

Da je bila sprejeta prva, in ne Dolenčeva resolucija, se je — po „Slovcu“ — zgodilo pretežno zato, ker so zanjo glasovali po osebah namesto po državah; Nemcev pa je bilo približno še enkrat toliko kakor zastopnikov vseh drugih (okrog 50) držav. *Ta postopek glasovanja gotovo ni pravilen, še manj gostoljuben.* Toda močno dvomimo, da bi bila druga resolucija v celoti prodrla, ker imamo zlasti proti njeni zadnji točki pač močne argumente, o katerih smo tu že večkrat pisali. Naj tu omenimo, da imajo vse štiri skandinavske države predvideno *prisilno sterilizacijo kot zadnjo možnost*. In prav tako je v Nemčiji. Prisilna sterilizacija ni nikjer uvedena kar tako, iz principa, temveč le kot poslednje sredstvo. To pa je treba priznati, da se populacijska in evgeniška politika v dobrobit naroda ne dá smiselno in sistematično izvajati v prid celokupnosti, če se posameznik in njegovi interesi ne podrede tej skupnosti. Pri tem pač v nekaterih primerih ne izhajamo brez sile, saj je to pri drugih ukrepih prav tako.

¹⁾ Ta tekst je točen prevod resolucije iz nemščine po Ruttkeju in se ne strinja povsem s prevodom, ki je bil objavljen v „Slovcu“.

Mislimo le na razna cepljenja, ki so pod kazensko sankcijo često izvedena proti volji poedinca in celo večjih delov ljudstva. Govoriti o prisilni sterilizaciji — taki, kakor je v dosedaj obstoječih zakonih uveljavljena — kot „o človeškemu dostojanstvu nedostojni,“ je *stvari neprimerno stališče*. Saj tudi mnoge odredbe, in zlasti izvršbe predpisov kazenske zakonodaje ne vstrezajo človeškemu dostojanstvu. Sicer pa vseh teh vprašanj ne moremo reševati na čustveni podlagi. *Sterilizacija*, in kar je okoli nje vprašanj, pač *ni samo vprašanje človeškega dostojanstva, temveč vprašanje potrebe in smotrenosti*. (Za ta del pa glej že mnoga Mundova in naša izvajanja k tem vprašanjem!). Š.

II. Mednarodni kongres za populacijske vede se je vršil ob navzočnosti preko 1000 udeležencev v Berlinu v dneh 26. VIII. do 1. XI. t. l. z jako obširnimi programom, ki je obsegal tele glavne probleme: vprašanje rojstev (populacijsko gibanje), mesto in dežela (razdelitev ljudstva), rasna higiena, zaščita in ohrana življenja. S temi problemi so se bavile štiri sekcije, ki so bile posvečene populacijski statistiki; populacijski biologiji in rasni higieni; socialnim, ekonomskim in psihološkim populacijskim problemom; medicini, higieni ter antropologiji. V prvi sekciji je bilo prijavljenih 25 predavanj, med njimi tudi predavanje šefa stat. oddelka Šole Narodnega Zdravja v Zagrebu, dr. a F. Mikiča (našega ožjega rojaka) o indeksu efekta rojstev; v drugi sekciji je bilo 32 predavanj, v tretji prav tako in v četrti 22, med katerimi najdemo tudi predavanje ravnatelja Etnogr. muzeja v Ljubljani, dr. N. Županića, o antropološki estetiki pri srbohrvaškem podeželskem prebivalstvu. O predavanjih Boveratja (Paris) in Stüweja (Berlin) bomo priobčili obširno poročilo izpod peresa P. Danzerja v eni prihodnjih števil. Nadejamo se, da bomo mogli v prihodnji številki priobčiti tudi daljše poročilo o važnem in zanimivem kongresu, kakor tudi v naslednjih številkah še nekatera predavanja. Š.

Kongres Jugoslovanskega zdravniškega društva v Beogradu, ki se je vršil koncem septembra in začetkom oktobra t. l., je posvetil eno sejo vprašanjem splava v zvezi z evgeniko in zaščito mater. V končni resoluciji se je kongres zavzel za zakonsko ureditev indikacij za splav, pri čemer naj se upošteva tudi socialna indikacija. O kongresu bomo po možnosti še poročali. Š.

Little notes :

Naville's (Genève) resolution, accepted at the 11th International Congress for Criminal and Penal Law, and Dolenc's (Ljubljana) rejected resolution are rendered and shortly discussed. Though the method of voting adopted (counting the members present and not the countries they represent) cannot be approved of, Dolenc's resolution is objectionable in some respects and the order of voting cannot be solely the cause of its rejection. We merely wish to state that the legislation of the four Scandinavian countries provides for compulsory sterilisation. Sterilisation is not a question of sentiment or outlook on life, but one of necessity and expediency. Therefore, it cannot be called „not confirming with the dignity of man“, particularly since this view would also apply to various penal regulations in which the question of „dignity of man“ has not been raised.

IInd International Congress for the Scientific Investigation of Population Problems met August 26th to September 1st, 1935 in Berlin. Short report.

The **Yugoslav Congress of Physicians** in Belgrade (autumn 1935) was attended to by several foreign delegates. The question of artificial abortus was thoroughly dealt with and, in a resolution, the admission of social indication for abortus was demanded.

Književnost

a) Domača

Priv. doc. dr. A. Munda: **Biološka regeneracija naroda in kazensko pravo.** „Misel in delo“ 1./10, Ljubljana. — Agilni zagovornik-jurist evgeniškega gibanja je v mali razpravi obrazložil čitateljem citirane revije v glavnih potezah najvažnejše probleme evgeniškega preporoda. Po naštetju pozitivnih evgeniških sredstev (nagrade za rojstva, domove za zdrave dojenčke itd.) in odklonitvi mnogih negativnih, omenja kot primerna in uspešna sredstva sterilizacijo, odpravo telesnega plodu in deloma tudi skopljenje. Skoro vsa razprava je posvečena sterilizaciji, njeni naravni, prirodni in pravni utemeljitvi, proti koncu pa tudi pomenu splava v zvezi z evgeniškiimi problemi, pri čemer se zlasti bavi s splavom de lege ferenda. Nekaj besed je posvečenih tudi evgeniškemu pomenu kastracije. Avtor zaključuje svoja zanimiva izvajanja s temi-le tehtnimi besedami: „Iz navedenega posnemamo, da ima država pravico izločiti iz generalivnega procesa elemente, ki prenašajo svoje dedne bolezni na potomce. To bodi vodilna misel za našo bodočo evgeniško zakonodajo. Naš narod bo le tedaj uspešno tekmoval z drugimi kulturnimi narodi in se uspešno ubranil tuje ekspanzije, če bo dedna masa naroda evgeniško zdrava!“ Š.

b) Tuja

Zeitschrift für Rassenkunde. Izdaja prof. v. Eickstedt (Breslau), zalaga F. Enke (Stuttgart). II./1 in 2. — V prvem zvezku druge knjige najdemo tehtno razpravo izdajatelja v. Eickstedta o načrtu in izvedbi rasoloških lokalnih preiskav, v kateri podaja načrt novih metod, ki so večkrat prav originalne in obetajo lepe uspehe. Njegova asistentka I. Schwidetzky je prispevala kritično študijo (Kontrolne metode v. Eickstedtovih rasnih formul). Speiser (Basel) piše o infantilnih spolnih znakih pri nizkoraslih rasah, H. Gray (San Francisco) prispeva angleški pisano razpravo o telesnih znakih 248 črnih kazencev. Daljši prispevek je tudi Müllerjev (Frankfurt a/M.): Die Kleinschädelformen Südasien, kot donos k problemu male rasti. Med manjšimi prispevki najdemo tudi dva iz Jugoslavije: M. Gavazzi (Zagreb) piše o izvoru bosanskih mohamedancev in B. Škerlj (Ljubljana) objavlja nov indeks medicine. Prof. v. Eickstedt prikazuje antropološki institut v Bratislavi. Sledi seznam nove literature, v katerem najdemo tudi referate o jugoslovanskih razpravah B. Maleša in M. Selana ter o moji knjižici „Človek“. S poročili je zvezek zaključen. — 2. zvezek 2. knjige je posvečen II. mednarodnem kongresu za populacijske vede (glej poročilo!), v katerem najdemo te-le prispevke: F. Burgdörfer, Nova nemška rodbinska statistika (donos k vprašanju diferenciranega razploda); F. Fischer (Berlin), Razdelitev v rase in dednostna analiza; W. Hartnacke (Dresden), Organizacija izobrazbe v smislu rasne higiene (skrbstva); K. Haushofer (München): Stanje populacijske dinamike v indo-pacifičnem prostoru; H. v. Hentig (Bonn): Donos k selektivni funkciji kazenskega prava; H. v. Hellmer-Wullen (Huntington, N. Y.), Evgeniška opazovanja na stanovalcih Južnih Apalačev (USA); J. Lange (Breslau): Rasa in sredstva za uživanje (narkotika); B. J. Lundman (Upsala) Orientalizirani rasni element švedskega prebivalstva; I. Schwitezky (Breslau), O tempu naravnih premikanj prebivalstva; B. Škerlj (Ljubljana), Telesne vaje žensk kot populacijsko-politični problem; R. v. Ungern-Sternberg (Berlin), Biološka slabost Zapadne Evrope. Torej obilo gradiva prav za evgeniško interesirane čita-

telje. Med malimi prispevki najdemo jako zanimivo študijo o številu ljudi židovskega porekla od S. Wellischa (Dunaj). Pregled literature in poročila iz raznih držav zaključujeta to zanimivo število, iz katere bomo o priliki še črpali. Š.

Archiv für Bevölkerungswissenschaft (Volkskunde) u. Bevölkerungspolitik. Izdaja odbor strokovnjakov (Burgdörfer, Gütt, Harmsen, Krämer, Ruttke, Zeiss), zalaga S. Hirzel (Leipzig). V./1-3, 1935. — Ta arhiv, o katerem bomo sedaj po možnosti redno poročali, prinaša mnogo važnega evgeniškega gradiva. Ker ne moremo naštetih vseh razprav iz prvih treh zvezkov letošnjega letnika, ki obsegajo skupaj že 224 strani, omenimo le one, ki so v tesnejšem stiku z evgeniko. Berger priobčuje kritiko teorije cikličnega gibanja prebivalstva po Giniju, prav tako tudi G. Haase-Besselova — oba jo v marsičem odklanjata. P. Quanté piše o zakonu o dohodninskem davku od 16. okt. 1934 in rodbinsko-politične zahteve v Nemčiji, pri čemer priobčuje zanimive tabele, ki kažejo, kako je nemški davčni sistem že reformiran; vendar po mnenju avtorja vse to še ni zadostno, zato zaključuje svojo razpravo: „Prava rodbinska politika in podpiranje onih, ki imajo mnogo otrok, se ne dá urediti z dohodninskim davkom, torej nekako negativno s tem, da se puščajo določeni deli dohodkov, temveč le pozitivno z dodelitvijo dodatkov (otroške doklade itd.) po poti izenačilnih blagajn in podobnih ustanov.“ H. Nowak se bavi s problemom poklica v zvezi z velikosijo rodbin. H. Harmsen piše o stanovanjski zakonodaji Nizozemske in njenem pomenu za rodbino, E. Jaeger pa o populacijskem gibanju Nemcev v rumunskem Banatu ter E. Keyser o populacijski vedi in zgodovinskih raziskavanjih. To je — kakor rečeno — samo kratek izbor. Vsakemu zvezku so dodane manjše vesti in kratka poročila in referati iz strokovne literature. Tako najdemo v 3. štev. tudi kratek referat H. Hoskeja o našem uvodnem članku „Evgenika v naših narodnih pregovorih“, o katerem referent pravi, da bi takšna raziskava tudi v Nemčiji gotovo dala dragocen material. Š.

Literature:

a) Domestic

Priv. Doz. Dr. A. Munda: **Biološka regeneracija naroda in kazensko pravo.** „Misel in delo“ I./10, Ljubljana, Spricht über die Berechtigung der Sterilisation, Kastration Schwangerschaftsunterbrechung. Der Staat habe das Recht, Personen, die Erbschäden auf ihre Nachkommen übertragen, vom Generationsprozeß auszuschließen. Das sollte der Leitgedanke für unsere (jugosl.) künftige eugenische Gesetzgebung sein.

b) Foreign

Zeitschrift für Rassenkunde. v Eickstedt (Breslau), Enke (Stuttgart), II./1 u. 2. Abstract. The 2nd number deals with the IInd International Congress for the Scientific Investigation of Population Problems.

Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik (Hirzel) Leipzig. V./1.—3. Report on the first three numbers of this excellent magazine.

„Isto tako postaje sve potrebije pokazati, da čovek može da dirigira svoju vlastitu sudbinu, vodeći računa o direktivama, koje mu daja genetična buzola.“

Prof. R. Kehl (Terap. vjest. V./7.)
